

2. félévi beszámoló

Curko Árpád (curko.arpad@wigner.mta.hu)

Statisztikus Fizika, Biológiai Fizika és Kvantumrendszerek Fizikája PhD program

Témavezető: Vukics András

A dolgozat címe: Kvantumos fény-anyag kölcsönhatás

1. Bevezetés

Kutatásunk alapját továbbra is a rezonátorban csapdázott hideg atomok és fény kölcsönhatása során keltett egyfoton optikai szálba történő begyűjtésének vizsgálata képezi.

Tudva, hogy a becsatolás egy közbeiktatott paraxiális optikai rendszer révén valósul meg, kiindulási pontunk az előző félévben az egyes atomok dipólsugárzásainak felösszegzéséből származó elektromos tér átfedése a $\mathbf{k}_G$ hullámszámmal és w_0 nyalábnyakkal jellemzett Gauss-módussal. Továbbá eljutottunk az átfedési integrál Fourier-térbeli alakjáig, tudva, hogy ezen reprezentációban a pontszerű töltés dipólsugárzásából adódó divergencia kezelhetővé válik.

2. Az aktuális félévben elvégzett kutatások ismertetése

A számolások elvégzése során azonban világossá vált, hogy a bevezetett $\mathbf{k}$ -térbeli integrál nem használható az átfedés jellemzésére, mivel sem a Gauss-módus sem pedig a dipólsugárzás nem megfelelően normált. Így ezzel egy nem triviálisan megoldható problémához jutottunk, helyette más megközelítést kerestünk.

A kisugárzott elektromágneses tér $a_{\mathbf{k}}$ amplitúdójú módusaiból kivesszük azokat a b_k módusokat, melyek be vannak csatolva az optikai szálba, ezzel a k hullámszám egy dimenziós sokaságához jutunk. Az optikai szálba begyűjtött $I(t)$ foton rátát pedig megkapjuk a b_k amplitúdók abszolút érték négyzetének a k módusokra vett felösszegzéséből.

Egyatomos forrás

A Gauss-optikát a szabad térben lévő egyetlen atomra fókuszáljuk, és optimalizáljuk a mikrohullámú rezonátor és a meghajtó lézer hatására kibocsájtott sugárzás becsatolását az optikai szálba. Az $I(t)$ számolásánál az energiamegmaradással ekvivalens eredményre jutunk, a legnagyobb járulékot akkor kapjuk, ha a Gauss-módus ω frekvenciája megegyezik a besugárzó terek frekvenciáinak összegével. Ezt követően már csak a w_0 nyalábnyak marad, mint hangolható paraméter. A foton ráta $1/w_0^2$ -től való függéséből viszont látszik, hogy a becsatolás hatékonysága a nyaláb fókuszálásával növelhető. A továbbiakban a többatomos esetben megjelenő interferencia tag hatását vizsgáltuk.

Többatomos forrás

Bose-Einstein-kondenzátumot (BEK) tekintve, a többatomos forrás által keltett sugárzás $I_N(t)$ intenzitása kifejezhető az egyatomos $I_1(t)$ foton ráta segítségével, figyelembe véve az $f_k(\mathbf{r})$ módus függvényt és az alapállapothoz tartozó $\phi(\mathbf{r})$ kondenzátum hullámfüggvényt tartalmazó interfencia tagot:

$$I_N(t) = I_1(t)N^2 \left| \int dV f_k(\mathbf{r}) |\phi(\mathbf{r})|^2 \right|^2.$$

Hengerszimmetrikus csapdát feltételezve, és elhanyagolva az atomok közötti kölcsönhatást a kondenzátum hullámfüggvény a harmonikus oszcillátor alapállapotával adható meg, a $\sigma_x = \sigma_y = \sigma$ és σ_z oszcillátor hosszak mellett (a Oz tengely iránya megegyezik az optikai száléval). Az eredmények kiértékelésénél láttuk, hogy minden kondenzátum mérethez tartozik egy nem triviális, optimális nyalábnyak. Ez abból származtatható, hogy a w_0 növelésével az atomi felhő átfedése a nyalábbal fokozatosan csökken. Az ellentétes $w_0 \rightarrow 0$ határeset a z_R Rayleigh-hossz csökkenéséhez vezet, aminek következtében a megnövekedett Guoy-fázis viszont elrontja a becsatolás hatékonyságát. Továbbá az egyre kisebb σ_z longitudinális kondenzátum méret lesz a kedvező, az ezzel együtt eltűnő Guoy-fázis miatt.

Az előző számolás csak a kis sűrűségű limeszben helytálló, hiszen az atomokat nemkölcsönható bozonokként kezeltük. A nagy sűrűségű esetben viszont már nem helyes a rögzített N atomok száma mellett az atomi felhőt normál eloszlásúnak tekinteni. A Thomas-Fermi kondenzátum hullámfüggvényre lenne szükségünk, a számolások megkönnyítése érdekében viszont a következő egyszerűsítéssel élünk. Megtartjuk a Gauss-eloszlást, az N helyett ellenben a sűrűség ρ_0 maximumát tartjuk rögzített értéken. Ezen átparaméterezés után a következő eredményekre jutottunk. Az optimális w_0 hasonló, mint a kis sűrűségű esetben, az atomi felhő longitudinális méretétől való függés viszont eltérő. Kis σ_z értéknél a becsatolás is kicsi, mivel a rögzített sűrűség mellett a transzverzális irányú méret nagy, így a nyaláb csak kis felületen érintkezik a kondenzátummal. A σ_z növelésével a foton ráta is növekedni fog, bizonyos méret fölött azonban szaturálódik a Guoy-fázis jelenléte miatt. Jelenlegi számolásunk erre összpontosul, hogyan ellensúlyozhatnánk ezen destruktív hatást.

A félév munkájának egy részét az eddigi eredményekből születő publikációnk megírása is kitette, reményeink szerint minél hamarabb beküldésre kerül.

3. Tanulmányi tevékenység az aktuális félévben

Az első félévben az alábbi kurzusokon vettem részt:

- FIZ/3/025E Csapdába zárt atomi rendszerek I.
- FIZ/3/050E Soktestprobléma II.